

Loopbaanbegeleiding schiets de lerende voorbij

Lezing ECBO, Utrecht, 21 april 2011

Tom Luken

Luken Loopbaan Consult, Amsterdam

Inhoud

- Inleiding
- Theorie, onderzoek en impact van Kuijpers en Meijers
- Kanttekeningen
- Individuele ontwikkeling
- Kritiek op implementatie van de theorie
- Conclusie

Inleiding

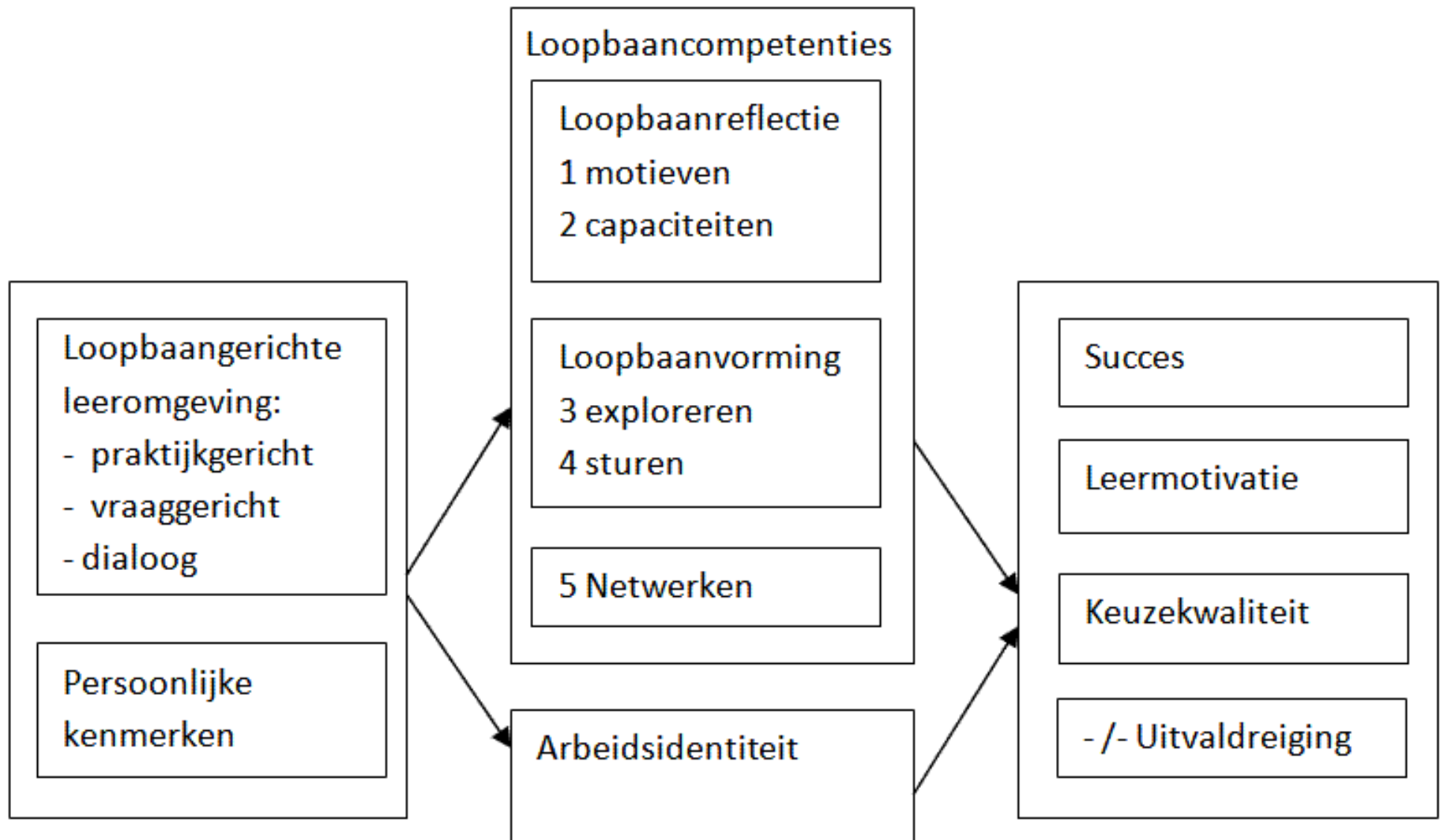
- Sinds circa 2000 universele erkenning van het belang van loopbaanontwikkeling
- Grote investeringen in studieloopbaanbegeleiding, met name in mbo en hbo
- Geen verbetering switchgedrag, uitval en spijt (38% hbo, 23% wo)
- Ontevredenheid bij studenten
- Oorzaken:
 - Organisatorisch
 - Conceptueel

Theorie

Onafhankelijke variabelen

Leerresultaten

Effecten

Onderzoek

- 17.000 leerlingen en studenten
- Vrijwel nergens is sprake van een loopbaangerichte leeromgeving
- Studenten ontwikkelen nauwelijks loopbaancompetenties en arbeidsidentiteit
- Leeromgeving heeft positief effect
- Dit effect is echter slechts klein
- Loopbaancompetenties (m.u.v. reflectie) en arbeidsidentiteit hebben positief effect
- Dialoog is het belangrijkste

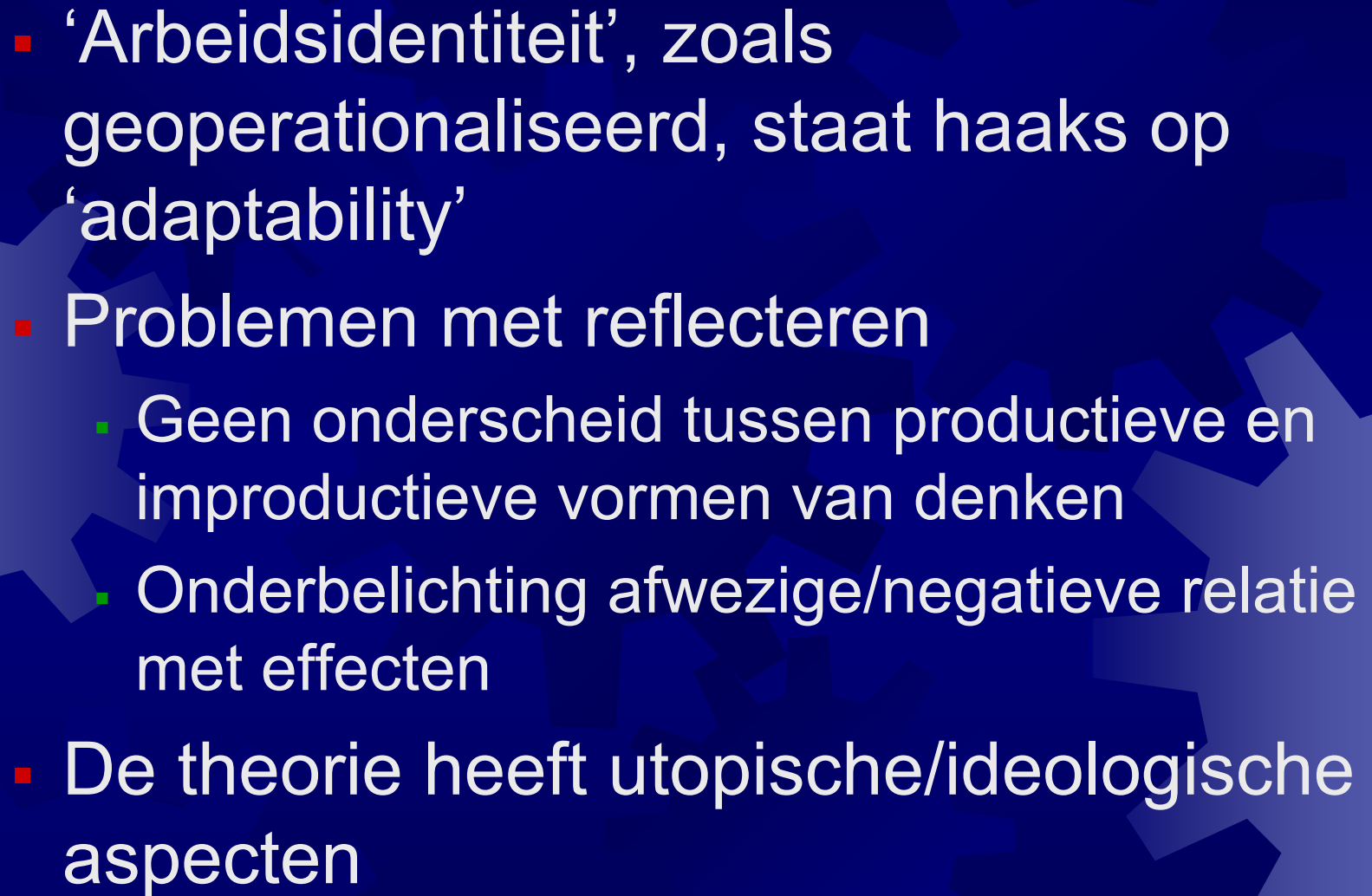
Impact

Bijvoorbeeld:

- Brondocument “Leren, Loopbaan en Burgerschap”
- Stimuleringsplan LOB VO-raad
- Stimuleringsplan LOB MBO
- Ontelbare andere visiestukken, nota's en plannen, met name in mbo en hbo
- Praktijk

Kanttekeningen

- Het bewijs voor de werkzaamheid van de loopbaangerichte leeromgeving staat niet sterk
 - Algemene beperkingen correlationeel vragenlijstonderzoek
 - Hoe valide zijn de loopbaancompetenties?
 - Verreweg grootste deel verklaarde variantie is individueel bepaald
 - Geen controle op lange-termijn effecten

-
- ‘Arbeidsidentiteit’, zoals geoperationaliseerd, staat haaks op ‘adaptability’
 - Problemen met reflecteren
 - Geen onderscheid tussen productieve en improductieve vormen van denken
 - Onderbelichting afwezige/negatieve relatie met effecten
 - De theorie heeft utopische/ideologische aspecten

Validiteit?

Verschillen vmbo – mbo in pilotstudy 2005

	<i>Vmbo</i>	<i>Mbo</i>	<i>standaarddeviatie</i>
Kwaliteitenreflectie	3,36	3,31	0,53
Motievenreflectie	3,37	3,40	0,52
Werkexploratie	3,20	3,02	0,55
Loopbaansturing	3,24	2,97	0,53
Netwerken	3,14	2,86	0,70

HBO onderzoek 2009:

Loopbaanreflectie: (v)mbo > hbo

Loopbaanvorming: (v)mbo \approx hbo

Netwerken: (v)mbo \approx hbo

Conclusie: op alle competenties vmbo > hbo!

Invloed leeromgeving is zeer relatief

Resultaten multilevel analyse (v)mbo onderzoek 2005

	<i>Loopbaanreflectie</i>	<i>Loopbaanvorming</i>	<i>Netwerken</i>
Variantie schoolniveau	0,005	0,002	0,005
Variantie klas niveau	0,008	0,013	0,015
Variantie leerlingniveau	0,242	0,210	0,380
Totaal verklaarde variantie	19%	24%	13%

Invloed kenmerken docent en student op loopbaancompetenties Mittendorff, 2010

	<i>Student</i>	<i>Docent</i>
Loopbaanreflectie	94%	6%
Loopbaanexploratie	97%	3%
Netwerken	99%	1%

Utopische/ideologische aspecten

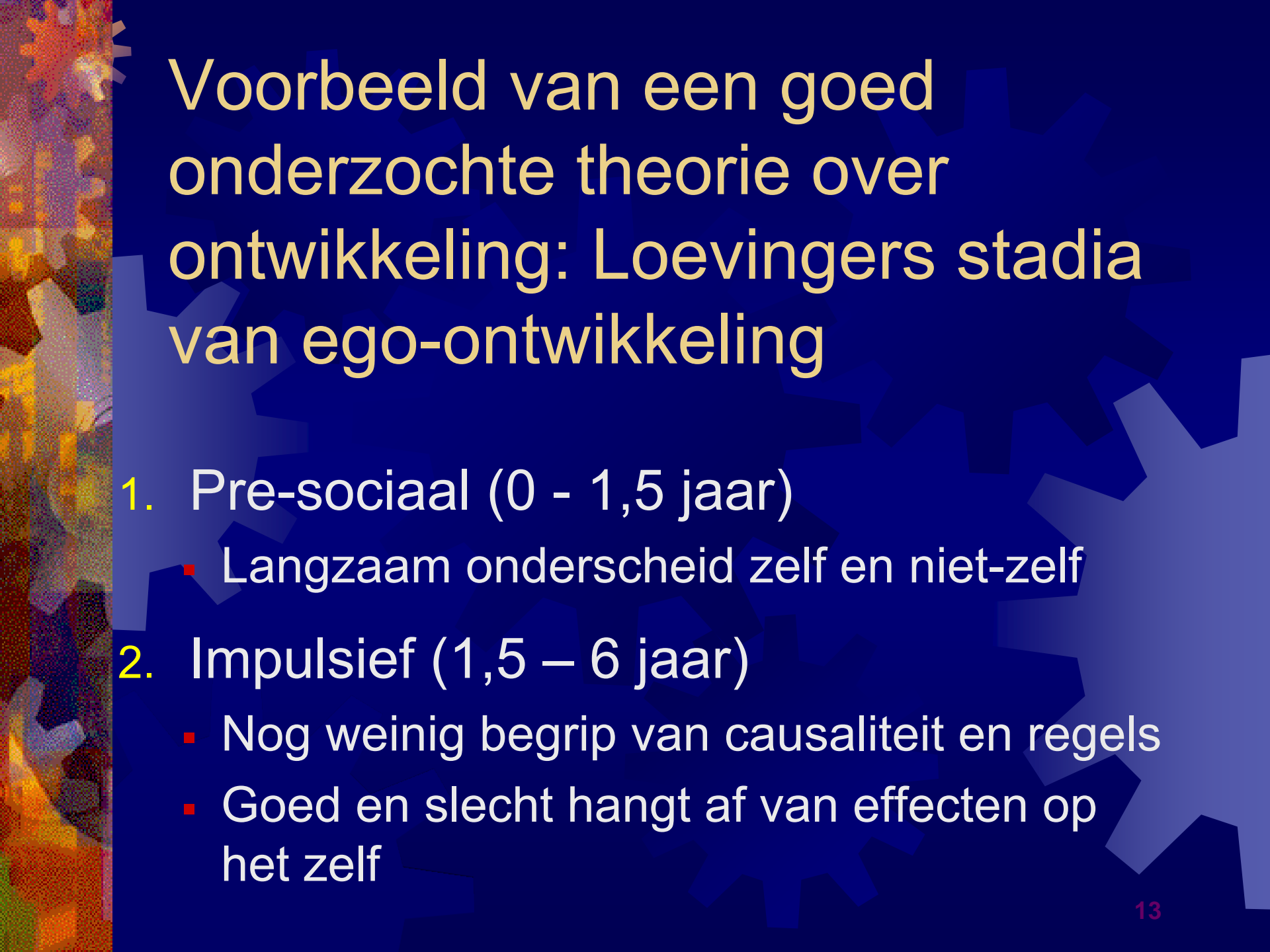
Hoe haalbaar is de loopbaangerichte leeromgeving?

- praktijkgericht
- vraaggericht
- Dialogisch

En hoe haalbaar is de loopbaancompetente leerling/student?

Tussenconclusies

- Waardevolle theorie en onderzoek
- Positieve, maar zwakke aanwijzingen voor geldigheid groot deel hypothesen
- Hypothesen met betrekking tot reflectie steeds niet bevestigd
- De theorieontwikkeling moet verder!

Voorbeeld van een goed onderzochte theorie over ontwikkeling: Loevingers stadia van ego-ontwikkeling

1. Pre-sociaal (0 - 1,5 jaar)
 - Langzaam onderscheid zelf en niet-zelf
2. Impulsief (1,5 – 6 jaar)
 - Nog weinig begrip van causaliteit en regels
 - Goed en slecht hangt af van effecten op het zelf

3 Zelfbeschermend (6 - ± 12 jaar)

- Begint regels te begrijpen
- Hedonistisch
- Acht zich niet verantwoordelijk voor wat mis gaat

4 Conformistisch (vanaf ± 12 jaar)

- Identificeert zich met groep
- Oppervlakkig, stereotyperend, zwart – wit denken
- Gepreoccupeerd met uiterlijk, erbij horen

5. Zelfbewust

- Ontwikkelt een innerlijk leven
- Gevoelens en gedrag afhankelijk van anderen
- Nog 'banale' reflecties
- Begint verschillen tussen mensen te zien

6. Verantwoordelijk

- Zelfgekozen normen
- Empathisch
- Eigen doelen, idealen en lange-termijn plannen

7. Individualistisch

- Onderscheidt rol en persoon
- Levendige en eigen manier van uitdrukken
- Emotioneel onafhankelijk

8. Autonoom

- Ambigüiteit tolereren,
- Effectief omgaan met innerlijke conflicten
- Waardenoriëntatie

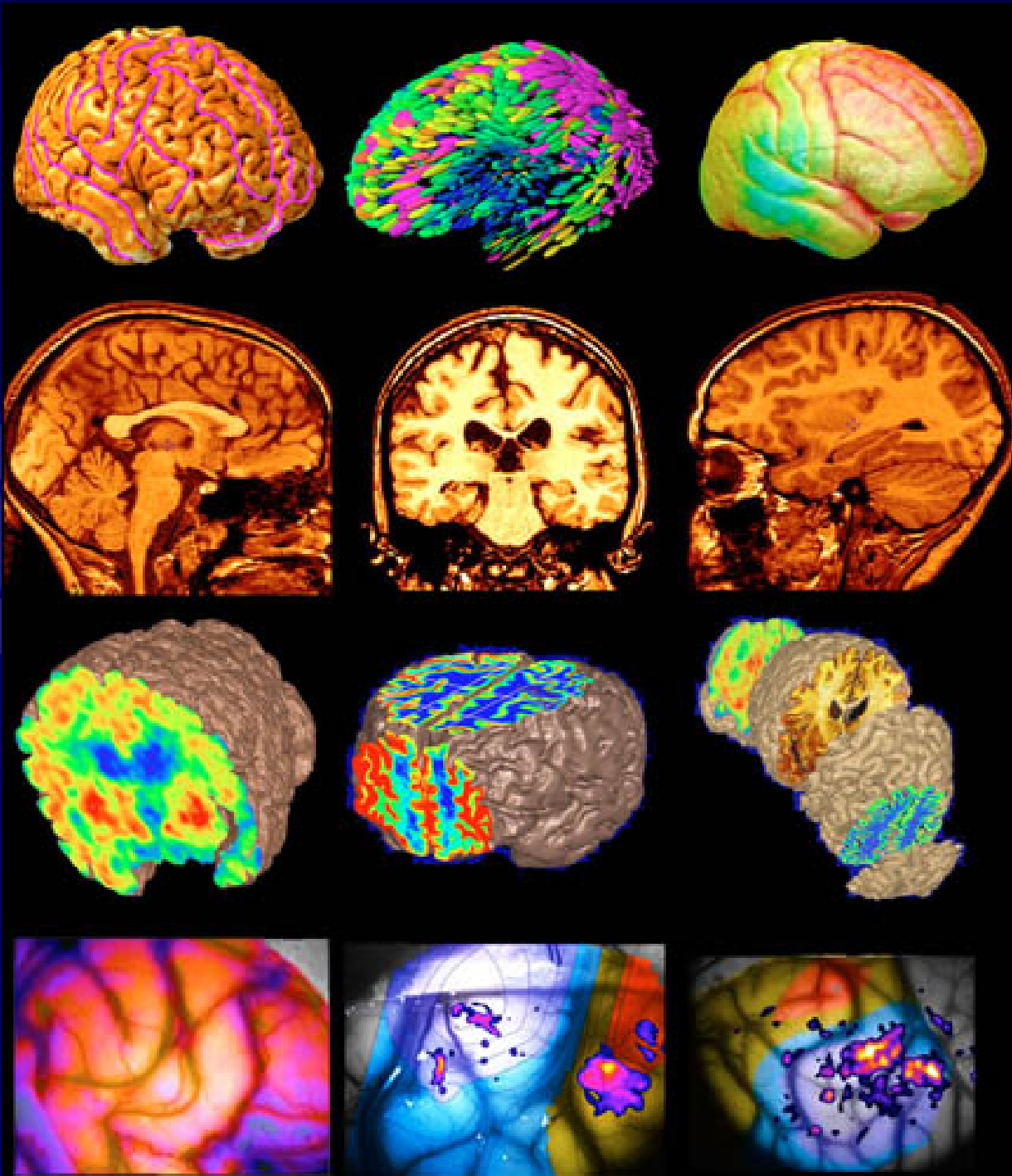
9. Geïntegreerd

- Wijs
- Paradoxen oplossen

<i>Leeftijd</i> \pm	<i>Loevinger</i>		<i>Kegan</i>
<i>0 - 1,5</i>	1	Pre-sociaal	Impulsief (1)
<i>1,5 - 6</i>	2	Impulsief	
<i>6 - ± 12</i>	3	Zelfbeschermend	Instrumenteel (2)
<i>$\pm 12 - \dots$</i>	4	Conformistisch	Interpersoonlijk (3)
	5	Zelfbewust	
	6	Verantwoordelijk	Zelfsturend (4)
	7	Individualistisch	
	8	Autonoom	Transformerend (5)
	9	Geïntegreerd	

Ego ontwikkeling HBO Fontys (Van Baars, 2010)

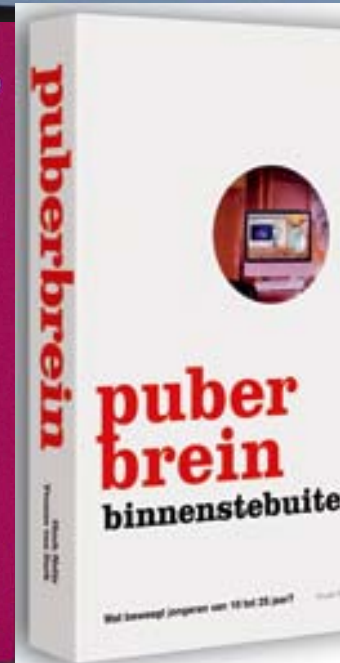
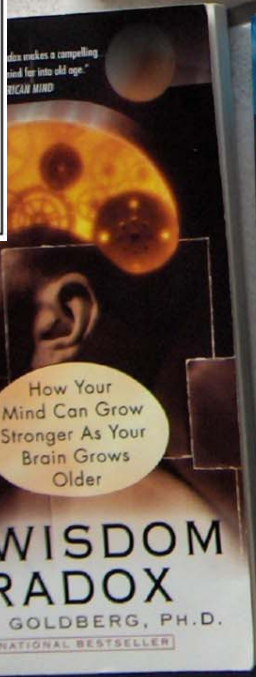
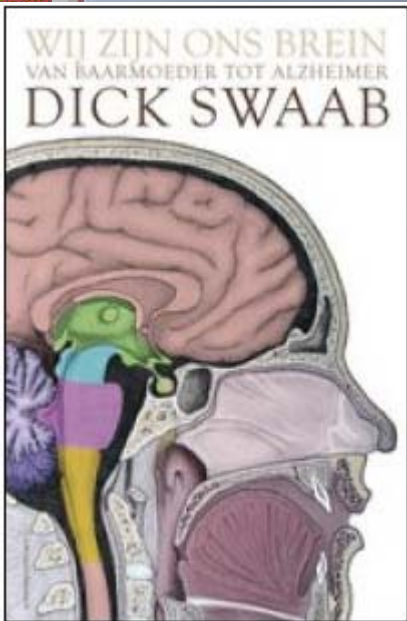
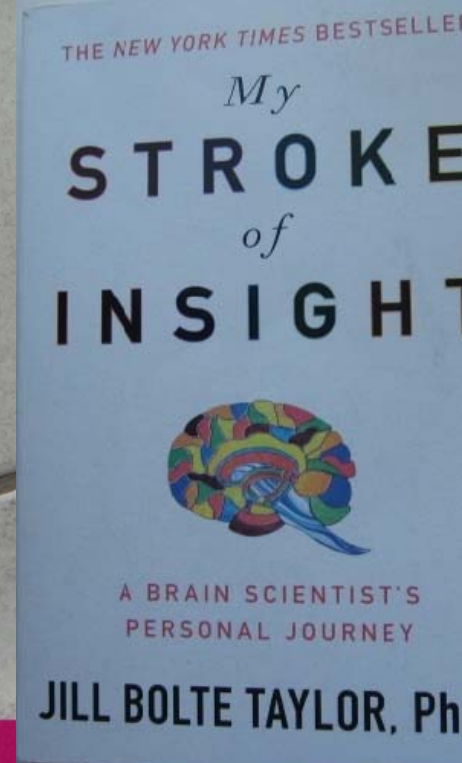
	<i>Studenten SLC</i>	<i>Studenten PABO</i>	<i>SLB'ers</i>
4 Conformistisch	14%	45%	7%
5 Zelfbewust	72%	55%	47%
6 Verantwoordelijk	4%	0%	47%

Over wie er echt
de baas is in het brein

DE VRIJE WIL BESTAAT NIET

Victor Lamme

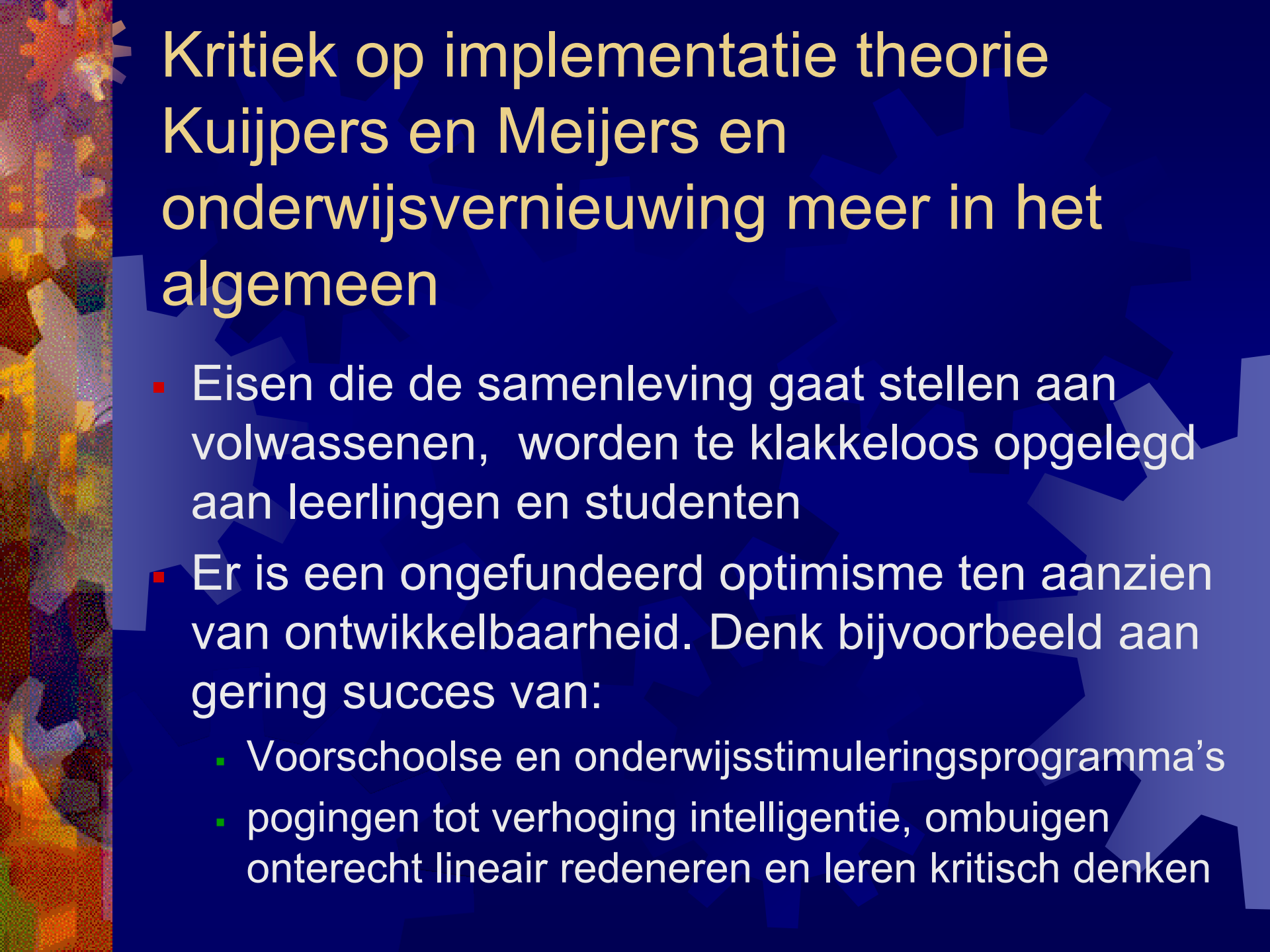
Enkele conclusies breinresearch

- De opbouw van het brein is niet klaar in adolescentie
- Maar loopt door tot tussen het 20e en 30e levensjaar
- Met name prefrontale cortex en hoofdverbindingen rijpen lang door
- Daarom is functioneren nog 'unbalanced'; brein werkt nog niet als een geheel.

Loopbaancompetenties zijn te hoog gegrepen

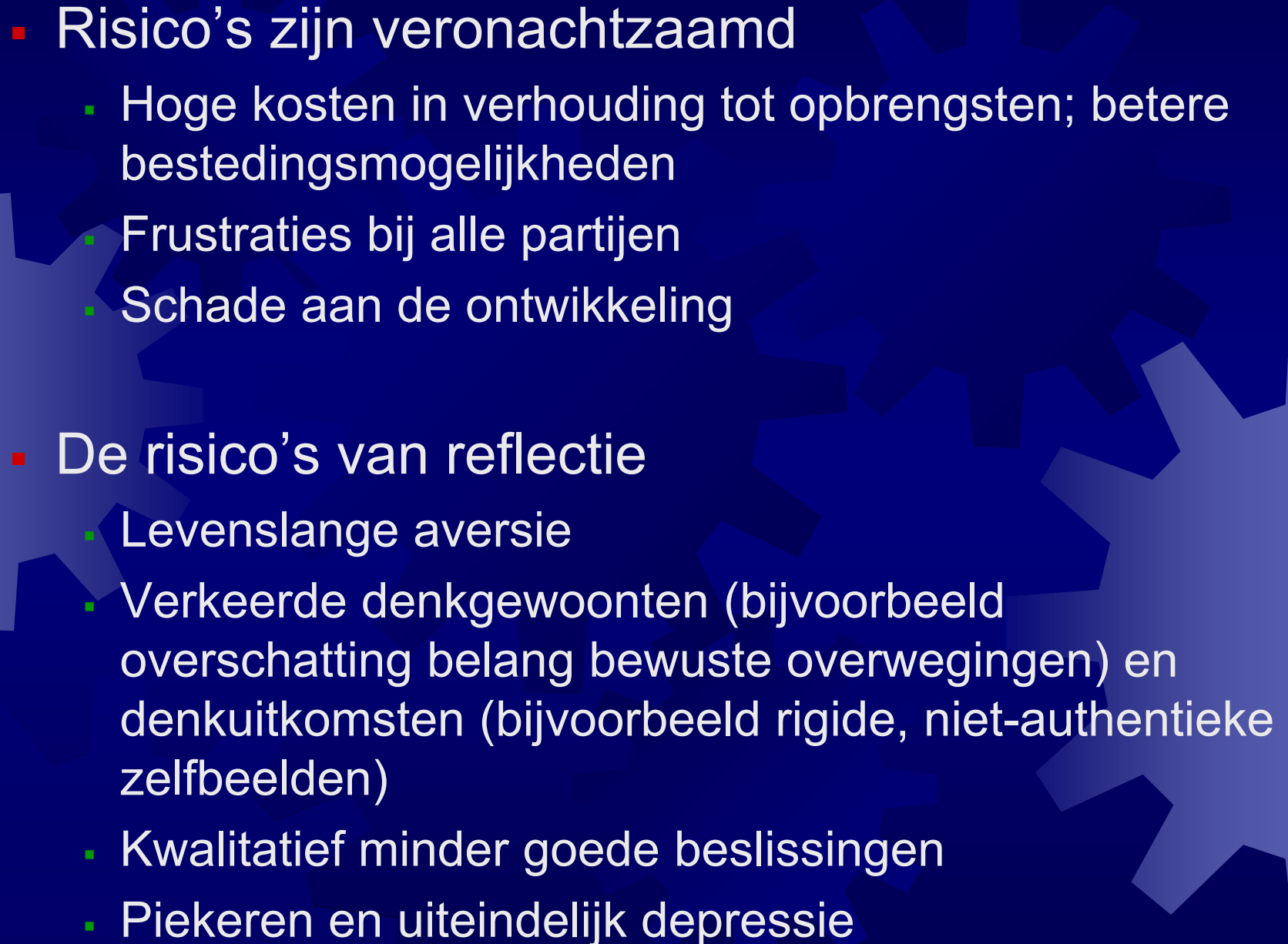
De doorsnee adolescent:

- Is sterk beïnvloed door sociale omgeving
- Kan nog niet goed het onderscheid maken tussen eigen mening en andermans mening
- Heeft weinig overzicht over:
 - complexe materie
 - verleden, heden en toekomst (korte en lange termijn)
 - voor- en nadelen
 - denken en voelen
- Dus mist autonomie en overzicht

Kritiek op implementatie theorie Kuijpers en Meijers en onderwijsvernieuwing meer in het algemeen

- Eisen die de samenleving gaat stellen aan volwassenen, worden te klakkeloos opgelegd aan leerlingen en studenten
- Er is een ongefundeerd optimisme ten aanzien van ontwikkelbaarheid. Denk bijvoorbeeld aan gering succes van:
 - Voorschoolse en onderwijsstimuleringsprogramma's
 - pogingen tot verhoging intelligentie, ombuigen onterecht lineair redeneren en leren kritisch denken

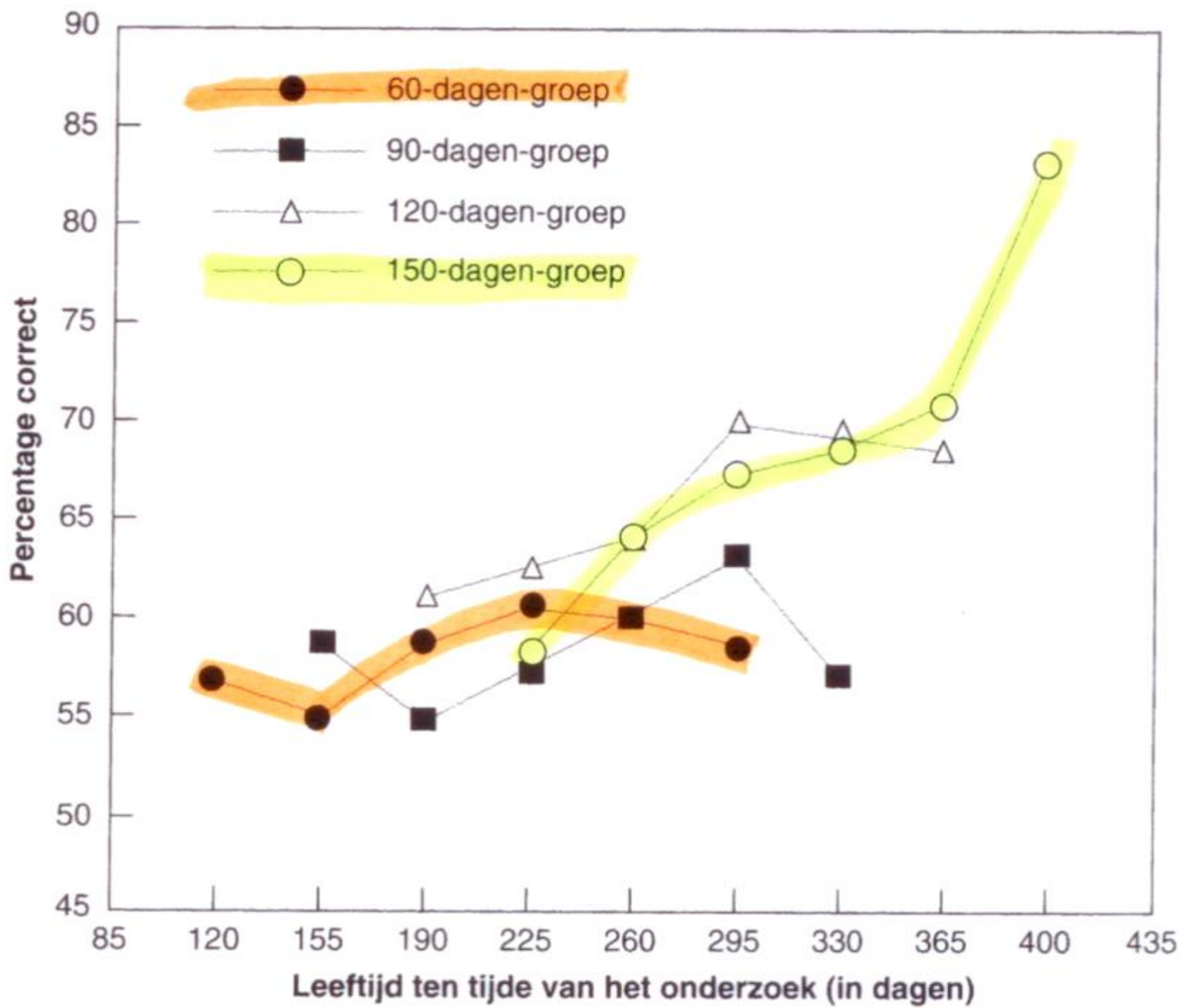
-
- Risico's zijn veronachtzaamd
 - Hoge kosten in verhouding tot opbrengsten; betere bestedingsmogelijkheden
 - Frustraties bij alle partijen
 - Schade aan de ontwikkeling
 - De risico's van reflectie
 - Levenslange aversie
 - Verkeerde denkgewoonten (bijvoorbeeld overschatting belang bewuste overwegingen) en denkuitkomsten (bijvoorbeeld rigide, niet-authentieke zelfbeelden)
 - Kwalitatief minder goede beslissingen
 - Piekeren en uiteindelijk depressie

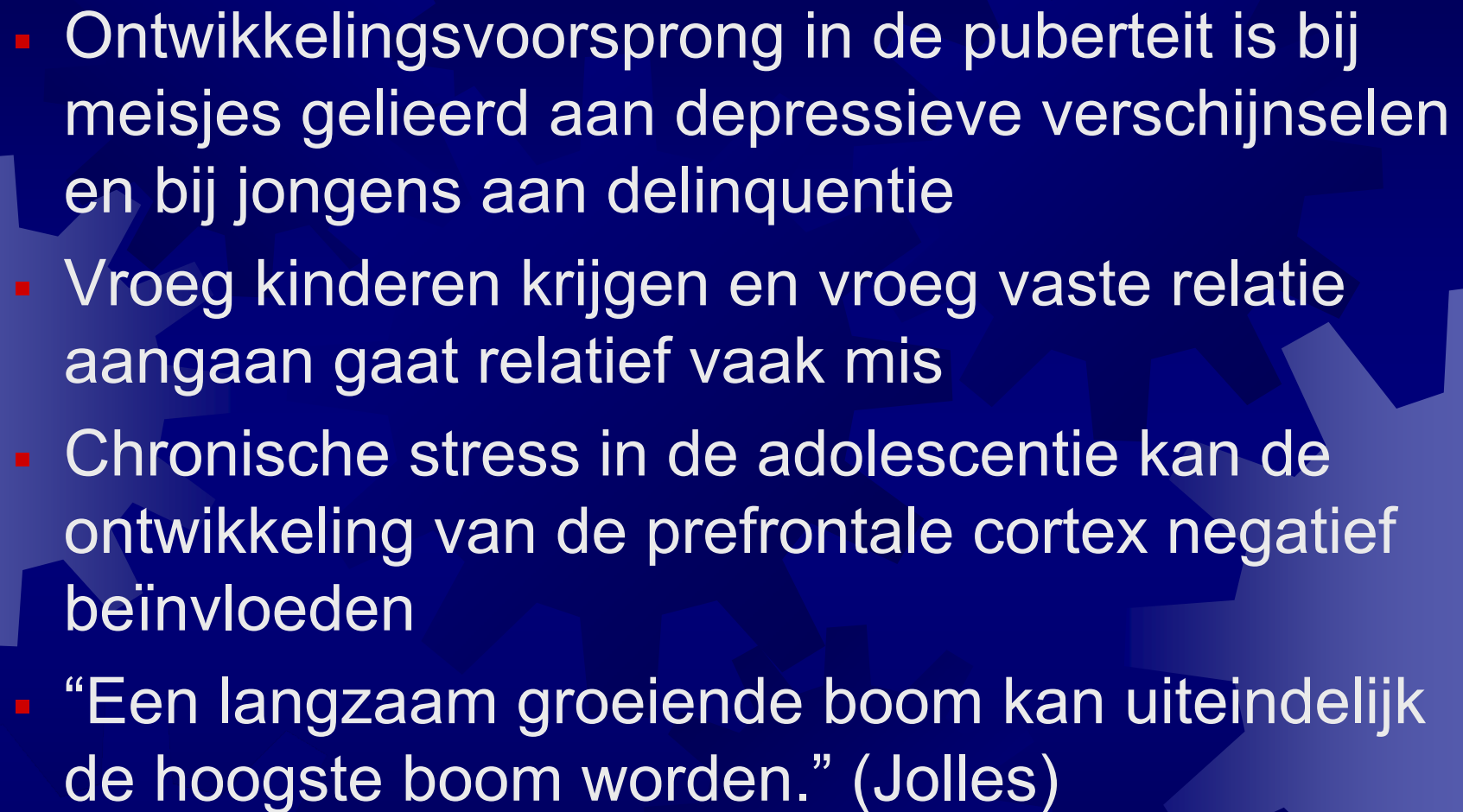

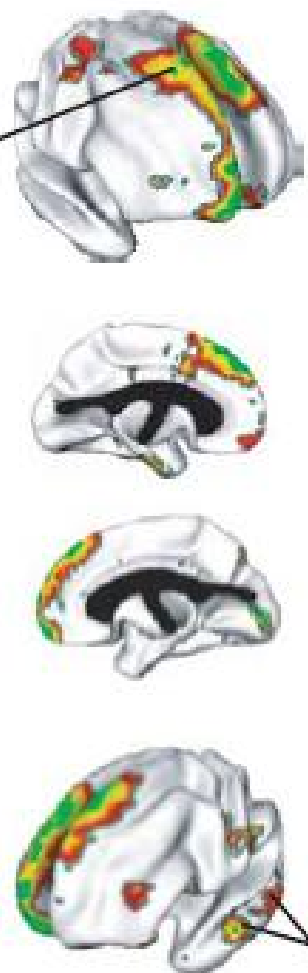
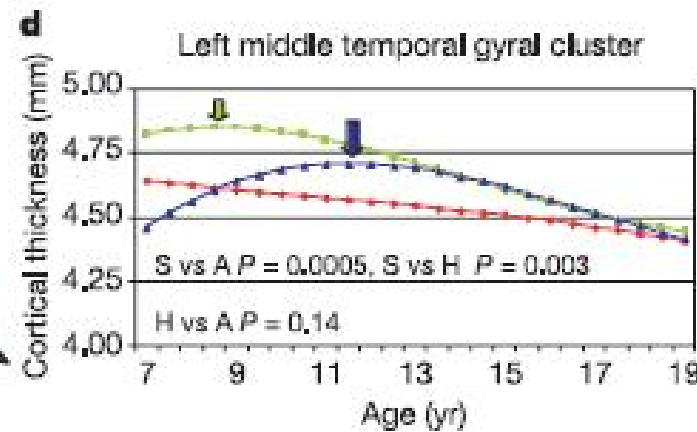
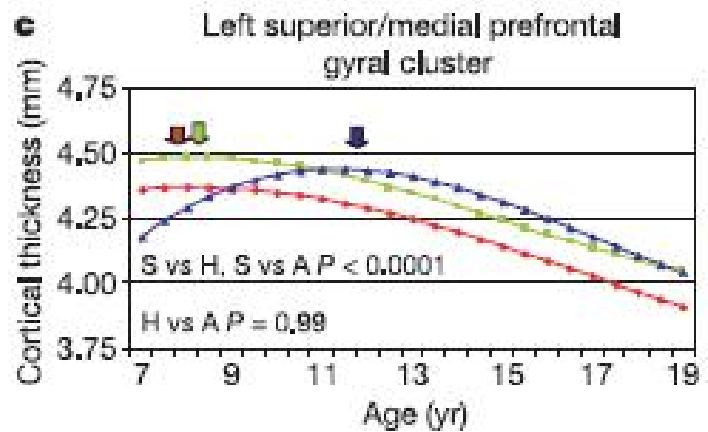
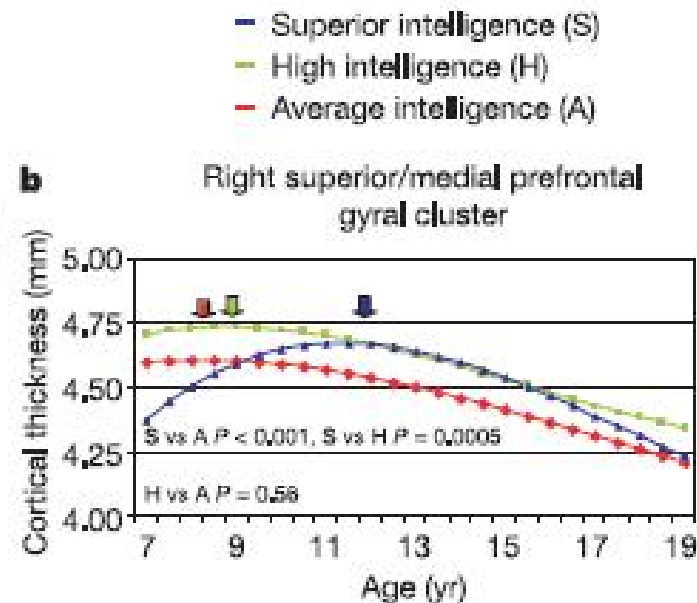
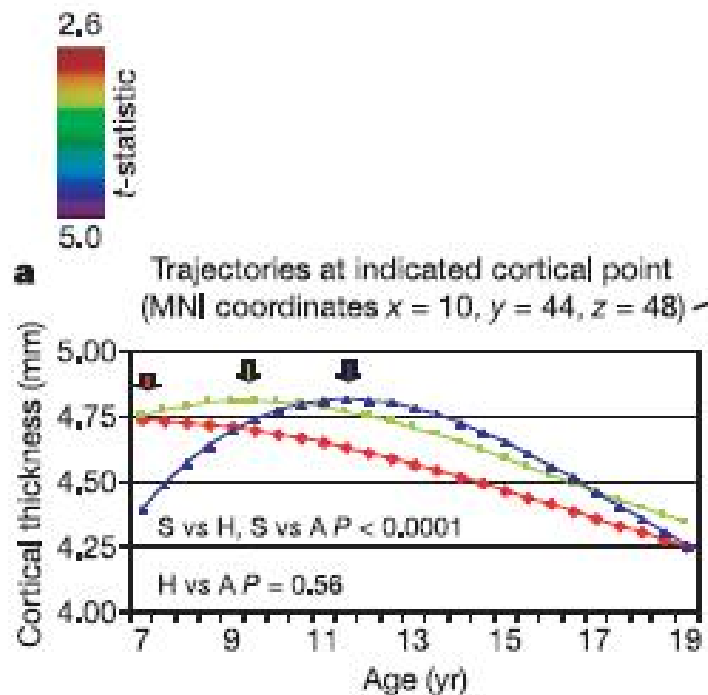
Wat betreft de mogelijkheid van schade aan de ontwikkeling:

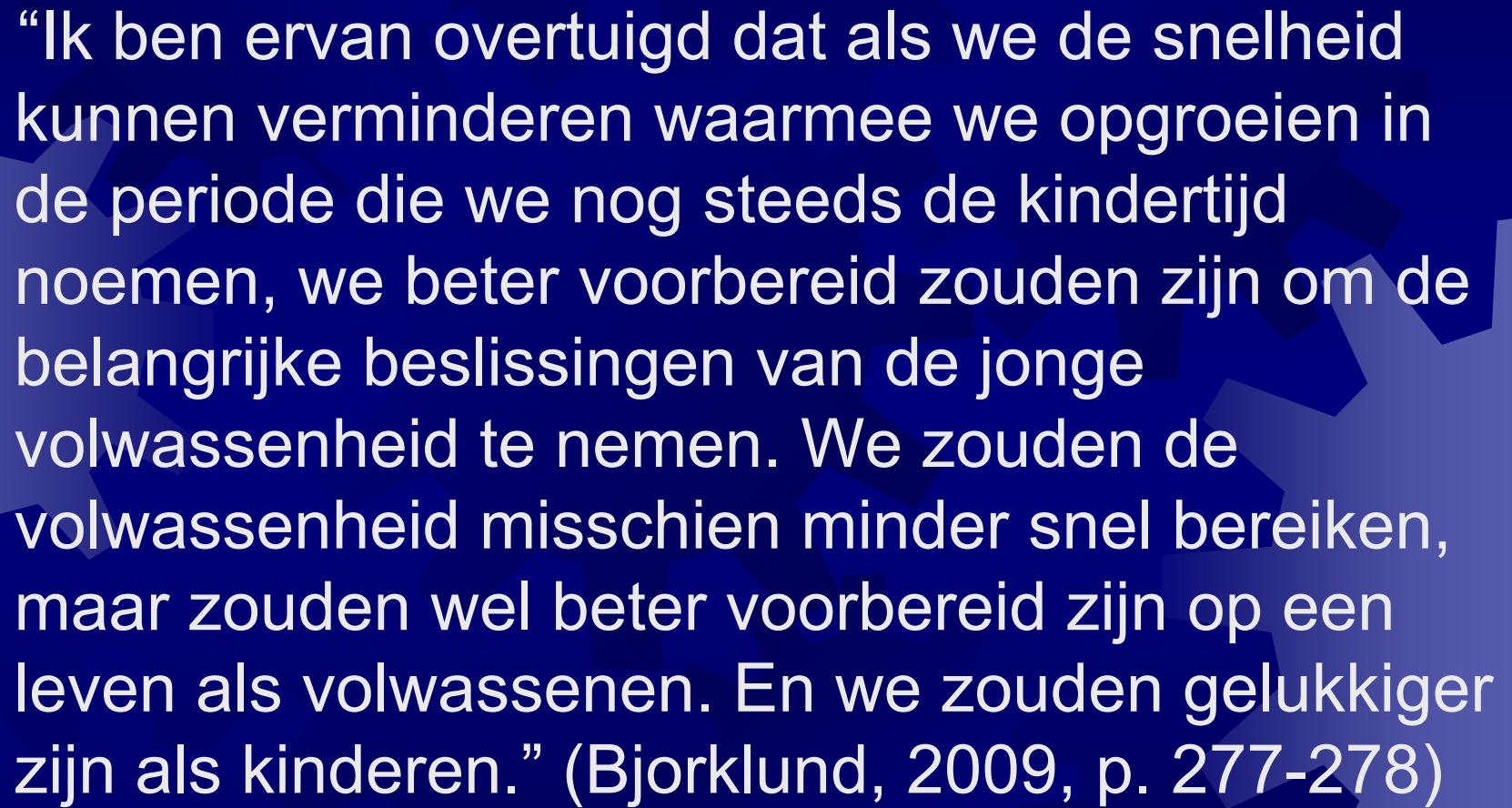
Vroeg is lang niet altijd beter, bijvoorbeeld:

- Talloze experimenten bij dieren en jonge kinderen waarin vroeg leren leidt tot langere leertijd en/of lagere eindniveaus, bijvoorbeeld:
 - Gesell en Thompson (1940): leren traplopen met identieke tweelingen
 - Harlow (1959): leren vormen onderscheiden bij aapjes

-
- Ontwikkelingsvoorsprong in de puberteit is bij meisjes gelieerd aan depressieve verschijnselen en bij jongens aan delinquentie
 - Vroeg kinderen krijgen en vroeg vaste relatie aangaan gaat relatief vaak mis
 - Chronische stress in de adolescentie kan de ontwikkeling van de prefrontale cortex negatief beïnvloeden
 - “Een langzaam groeiende boom kan uiteindelijk de hoogste boom worden.” (Jolles)

The background features a dark blue field with several large, semi-transparent gears of varying shades of blue. On the left side, there is a vertical strip with a colorful, abstract, and textured appearance, possibly representing a gear mechanism or a natural scene. The text is centered in the blue area.

“Ik ben ervan overtuigd dat als we de snelheid kunnen verminderen waarmee we opgroeien in de periode die we nog steeds de kindertijd noemen, we beter voorbereid zouden zijn om de belangrijke beslissingen van de jonge volwassenheid te nemen. We zouden de volwassenheid misschien minder snel bereiken, maar zouden wel beter voorbereid zijn op een leven als volwassenen. En we zouden gelukkiger zijn als kinderen.” (Bjorklund, 2009, p. 277-278)

Conclusies en aanbevelingen

Theorie en onderzoek

- Bracht grote stappen voorwaarts maar werd te snel standaard
- Houd beter rekening met wat bekend is over individuele ontwikkeling
- Sluit aan bij 'career maturity' en 'adaptability'
- Vervang het begrip arbeidsidentiteit door bijvoorbeeld zekerheid/vertrouwen.
- Maak onderscheid tussen productieve en improductieve vormen van reflecteren.

Praktijk

- Minder maar beter reflecteren
- Geef prioriteit aan dialoog of counseling, desnoods ten koste van praktijkgerichtheid en vraagsturing
- Meer ruimte voor onafhankelijke en professionele begeleiding van buiten de onderwijsinstelling
- Meer ruimte voor eerder ontwikkelde instrumenten en methoden, die hun effectiviteit bewezen hebben.

Beleid

- Geen niveaubepaling op twaalfjarige leeftijd.
- Geen vroege beroepskeuze eisen
- Minder druk op keuze
- Meer brede opleidingen en gelegenheid tot exploratie.
- Meer mogelijkheden om zonder al te veel schade van richting te veranderen.
- ‘Verkeerde keuzen’ positiever labelen en de leerervaringen op zijpaden beter benutten.
- Meer ontwikkelingsmogelijkheden in de volwassenheid.
- Meer experimenten alvorens tot massale vernieuwing over te gaan.